

Ks. PIOTR SZLUFIK¹ SDB

NOTES... KS. TEODORA WIECZORKA SDB (1888-1957) – (CZ. III).
DUCHOWOŚĆ I ZNACZENIE

NOTES... OF FR. TEODOR WIECZOREK SDB (1888-1957) – (3th PART).
SPIRITUALITY AND IMPORTANCE

Summary

Notes ... (The Notebook...) of a Salesian missionary in China – Fr. Teodor Wieczorek (1888-1957) contains rich spiritual content. The last part of a multifaceted study is an attempt to describe the author's spiritual profile and it shows the elements of Teodor Wieczorek's spiritual experience. The second part of the article focuses on the importance and value of the analysed text.

Keywords: Fr. Teodor Wieczorek, *Notes...* of Fr. Teodor Wieczorek, Salesian missions in China, Salesian notebooks and spiritual diaries

Streszczenie

Notes... salezjańskiego misjonarza z Chin – ks. Teodora Wieczorka (1888 – 1957) zawiera bogate treści duchowe. Niniejsza – ostatnia – część wieloaspektowego studium stanowi próbę opisanego profilu duchowego Autora oraz ukazuje elementy doświadczenia duchowego Teodora Wieczorka. Druga część artykułu jest poświęcona znaczeniu i wartości badanego tekstu.

Słowa kluczowe: ks. Teodor Wieczorek, *Notes...* ks. Teodora Wieczorka, misje salezjańskie w Chinach, salezjańskie notatniki i dzienniki duchowe

WSTĘP

Niniejszy artykuł jest ostatnią częścią wieloaspektowej analizy rękopisu Teodora Wieczorka – salezjanina, kapłana, misjonarza Chin – pt. *Notes do zapisywania: postanowień, pobożnych praktyk, szczególnych modlitełek, uczuć serca*,

¹ Ks. Piotr Szlufik SDB, mgr lic. W 2010 r. ukończył studia doktoranckie w UKSW – specjalność teologia duchowości. Rekolekcionista i misjonarz ludowy, spowiednik sióstr zakonnych. Zainteresowania naukowe: św. Jan Bosko i jego duchowość, autobiografie i dzienniki duchowe, historia salezjanów w Polsce, pedagogika, śpiew liturgiczny. E-mail: pszlufik@wp.pl.

rachunku sumienia it.p. (ASIK, t. personalna ks. Teodora Wieczorka)². Dotychczasowe studium dokumentu było ukierunkowane na poznanie Autora i tekstu *Notesu...* (Szlufik 2015, 213-226) oraz analizę jego treści (Szlufik 2016, 151-166).

Ostatnim etapem poszukiwań naukowych będzie przeanalizowanie *Notesu...* pod kątem duchowym. W oparciu o aparat pojęciowy teologii duchowości zostanie podjęta próba opisanie duchowego profilu Teodora Wieczorka oraz wyselekcjonowania elementów charakterystycznych jego doświadczenia duchowego. Zwieńczeniem pracy badawczej nad *Notesem...* będzie ustalenie znaczenia i określenie wartości zapisków salejańskiego misjonarza.

1. DUCHOWY PROFIL AUTORA *NOTESU...*

1.1. Cechy natury

Na duchowy profil człowieka składają się jego cechy natury, zachowania, dokonywane wybory, doświadczenia życia, sposoby radzenia sobie w trudnościach oraz odkrywanie prawdy o sobie, zwycięstwa na polu duchowym, współpraca z Bożą łaską (Klawikowski 2010, 13). Teodor Wieczorek, wypełniając kartki swojego *Notesu...*, nie poświęcił wiele miejsca opisom swego zdrowia, charakteru czy posiadanych zdolności. W tym względzie rękopis nie stanowi wyczerpującego źródła tego rodzaju informacji. Jednakże niektóre wpisy umożliwiają – w niewielkim stopniu – poznać zdanie Autora o samym sobie, zwłaszcza jeśli chodzi o charakter, zdolności intelektualne, postawy ludzkie oraz przymioty duchowe.

Z treści *Notesu...* wynika, że Teodor, jako nowicjusz i kleryk, dostrzegał swoje ludzkie wady: niesumiennność, a nawet niedbałość w wypełnianiu swoich obowiązków (Wieczorek, 35, [104]), łamanie ustalonych zasad życia zakonnego – np. w odniesieniu do zachowania wieczornego milczenia; zarzucał sobie także zbytnią ciekawość (Wieczorek, [50]) i ambicję (Wieczorek, 24). W relacjach interpersonalnych zauważał i szczerze przyznawał się do braku cierpliwości i łagodności (Wieczorek, [76], [84]). Wady te Teodor pragnął pokonać na drodze autorefleksji (Wieczorek, [84]) oraz braterskiej uwagi, którą miał mu zwrócić we właściwej chwili obrany przez niego „towarzysz” (Wieczorek, [76]). Zapiski ujawniają jeszcze inne braki w kontaktach międzyludzkich. Tuż przed święceniami kapłańskimi Teodor, analizując własny charakter, stwierdza: „[...] jest w nim wiele miłości własnej [...]” (Wieczorek, 107). W tym samym czasie odczuwał także tendencję do sprzeczek i kierowania innymi zgodnie ze swoim sposobem myślenia (Wieczorek, 107). Starał się jednak poddać własną wolę woli przełożonych – magistrowi nowicjatu, spowiednikowi i dyrektorowi wspólnoty oraz przedstawicielom władz świeckich. Od ich pozwolenia niejednokrotnie uzależniał swoje działanie, zarówno w kwestii wypełniania praktyk poboż-

²W dalszej części artykułu – z tej racji, że Teodor Wieczorek podkreślił tę część tytułu podwójną linią oraz z powodów praktycznych – będzie używana nazwa: *Notes...* (Wieczorek, s. [II]). Numery w nawiasie kwadratowym nie występują w rękopisie i zostały nadane przez autora niniejszego artykułu w celu łatwiejszego odnajdywania wskazanych fragmentów.

nich, jak i codziennych zajęć oraz obowiązków (Wieczorek, 22, [46], 47, [76], 81, [104]). W kontaktach ludzkich wystrzegał się również upominania innych (Wieczorek, 22).

W przyszłym kapłanie wzrastało jednak pragnienie poddania własnej woli nie tylko przełożonym, ale przede wszystkim woli Boga. Już w nowicjacie, wśród motywów wstąpienia do zgromadzenia, o których pisze w *Notesie...*, wymienia następujący: „aby powiększyć chwałę Bożą spełnianiem świętej Jego woli” (Wieczorek, [82]). Tak wyrażone pragnienie było konsekwentnie realizowane przez Teodora. Potwierdza to postanowienie uczynione podczas studiów teologii: „Będę się uczył, abym mógł wiele dobrego zdziałać, mając na oku wolę Boga i Jego dobroć niezmierną ku mnie” (Wieczorek, 107).

Na kartach *Notesu...* Autor ujawnia autoocenę własnych zdolności intelektualnych. Teodor, jako dwudziestopięcioletni mężczyzna, czuł w tej kwestii pewne ograniczenia. Z okresu nowicjatu pozostawił wymowny wpis, który oddaje realizm, może nieco przesadzony, poczynionej diagnozy: „Dotychczas byłem wielkim nieukiem, nie miałem zdolności w językach i mądrości” (Wieczorek, [60]). Wierzył że dobre wykorzystanie czasu, odpowiednie postawy w procesie poznawczym (skupienie uwagi, analiza, zapamiętywanie studiowanych treści, przygotowywanie się do zajęć), pilność oraz modlitwa do Ducha Świętego o potrzebne dary, pozwolą przezwyciężyć ograniczenia w tej materii (Wieczorek, 34, 45, [60], [94], [100], [102]).

Zapisy *Notesu...* pozwalają poznać także sposób radzenia sobie Teodora z problemami. Lektura rękopisu pozwala stwierdzić, że jego Autor nie starał się uciekać od napotykanych trudności. Potrafił pokonywać próby, dodając sobie odwagi, zwalczając zniechęcenie i patrząc na wydarzenia życiowe przez pryzmat wiary (Wieczorek, [84]). Świadczą o tym choćby dwa wpisy: z 3 października 1913 r., mówiący o śmierci matki – „Do Maryi będę się udawał w wszelkich trudnościach czy materialnych czy duchowych. Ona mi jest teraz Matką moją, gdyż ziemską straciłem (23 IX 13)” (Wieczorek, 91), oraz drugi, z 4 sierpnia 1914 r., w którym Teodor opisuje otrzymanie wiadomości o mobilizacji do wojska – „Choć byłem z dalsza przygotowany, jednak wiadomość ta zrobiła na mnie wielkie wrażenie” (Wieczorek, 103).

Analiza treści zapisków pozwala dostrzec jeszcze jedną ważną cechę Teodora Wieczorka. Jest nią dojrzałość ludzka, która znajduje swój wyraz w utożsamieniu się z drugą ojczyzną Autora *Notesu...* – Chinami, gdzie spędził większość salezjańskiego życia. Analiza zapisków prowadzi do konstatacji, że w ks. Wieczorku wzrastało pragnienie miłości Chińczyków oraz zrobienia wszystkiego dla ich duchowego nawrócenia i zbawienia. Odprawiając Eucharystię przy grobie św. Franciszka Ksawerego w Siancian w 1927 r., prosił o dar śmierci męczeńskiej „dla wyjednania łaski nawrócenia się Chińczyków” (Wieczorek, 109). Dwa miesiące później na kartach *Notesu...* zapisał: „Oddam się więcej miłości dla Chińczyków, dla których zbawienia wszystko uczynię, co będę mógł” (Wieczorek, 109).

1.2. Elementy charakterystyczne praktykowanej duchowości

Teodora Wieczorka cechowała prosta, szczerza i zmierzająca do pogłębienia pobożność, którą świadomie – jak wynika z rękopisu – przyjął w dniu pierwszej

profesji zakonnej za swoją „[...] nieodstępną towarzyszkę” (Wieczorek, 83). Istotnym elementem doświadczenia duchowego Autora *Notesu...*, było poddanie, już na początku salezjańskiej formacji, własnego myślenia i działania jednemu celowi – świętości. Na kartach *Notesu...* pragnienie to powtarza się kilkakrotnie i jest wyrażane w zdaniach: „Ja pragnę, ja chcę, ja muszę zostać świętym!” (Wieczorek, [II, III]), „Ja chcę, ja pragnę, ja muszę zostać świętym!” (Wieczorek, 22, [80]) lub: „Tak, ja mogę zostać świętym i wielkim świętym, bylebym tylko chciał. Tak, jest, ja chcę [...]” (Wieczorek, [80]), „Ja przybyłem tu[,] by się udoskonalić i zostać świętym [...]” (Wieczorek, 35)³, „[...] będę starał się coraz więcej postępować na drodze świętości” (Wieczorek, [104]).

Współpraca Teodora z łaską Bożą wydała owoce w postaci jeszcze innych pragnień, zakorzenionych w duchowości salezjańskiej, poznawanej i praktykowanej przez niego od nowicjatu, które – pośrednio – rzucają światło na sposób rozumienia przez Teodora pojęcia świętość: „Wolę raczej umrzeć, aniżeli nie czynić każdej mej czynności jedynie dla Boga” (Wieczorek, 43); „Raczej umrzeć, aniżeli zgrzeszyć” (Wieczorek, [44], 81)⁴ lub jemu podobne: „Wolę umrzeć, niż obrazić jakimkolwiek grzechem dobrego Boga” (Wieczorek, [106]) czy też: „Da mihi animas, caetera tolle” (Wieczorek, 81)⁵. Przez pryzmat tych stwierdzeń, można wywnioskować, że Teodor rozumiał świętość, przede wszystkim, jako postawienie Boga na pierwszym miejscu, realizowanie wszystkiego jedynie ze względu na Niego oraz wypełnianie swoich obowiązków tak, aby tylko Jemu się podobać. Dla Autora *Notesu...* świętość oznaczała również wolność od grzechu, nawet najmniejszego. Termin ten – na co wskazuje inny wpis – oznaczał dla Teodora praktykowaną w stopniu heroicznym miłość Boga i bliźnich: „Cnotę do praktykowania wezmę: ćwiczyć się w heroicznej miłości Boga i bliźniego” (Wieczorek, 91). Analizując pojęcie „świętość”, można skonstatować, że Teodor utożsamiał je z terminem „doskonałość” (Wieczorek, 105), które – w świetle treści *Notesu...* – oznaczało jak najdokładniejsze wypełnianie swoich obowiązków (Wieczorek, 59).

Innym elementem, który można dostrzec na płaszczyźnie doświadczenia duchowego Teodora, jest wzrastająca wola życia radami ewangelicznymi: posłuszeństwem, ubóstwem i czystością. Teodor, kończąc nowicjat, był przekonany o tym, że są one środkiem do złączenia się z Jezusem (Wieczorek, [80], 105). Światło Bożej mądrości i łaski doprowadziło młodego nowicjusza w dniu pierwszej profesji zakonnej do głębokiego wyznania: „[...] umarłem dla świata, aby żyć dla Jezusa” (Wieczorek, 83) oraz porównania siebie do ukrzyżowanego Zbawiciela: „Tak dałem się dzisiaj przeszyć trzema gwoździemi do krzyża Jezusowego” (Wieczorek, 83). W *Notesie...* kilkakrotnie odnawiał pragnienie wiernego zachowywania słubów posłuszeństwa, ubóstwa i czystości (Wieczorek, [104], 105) oraz szukał wśród

³ Podobną myśl zawierają także późniejsze zapiski (Wieczorek, [82]).

⁴ Niemal identyczne postanowienie podjął wychowanek św. Jana Bosko – Dominik Savio, przyszedłszy święty (Bosco 1859, 46).

⁵ Słowa te przyjął jako program życia dla salezjanów ich założyciel – św. Jan Bosko. Są one zwrotem, który określa duchowość salezjańską (Vecchi 1999, 40-47).

świętych wzorów w praktykowaniu poszczególnych rad ewangelicznych: posłuszeństwa – u św. Józefa, czystości – u św. Alojzego Gonzagi i św. Stanisława Kostki, ubóstwa – u św. Jana Bosko (Wieczorek, [80]). Chociaż praktykowanie ślubów nie zawsze było dla ks. Wieczorka łatwe, to jednak starał się – na drodze ascezy – kształtować właściwe postawy zakonnego życia (Wieczorek, 109), ufając w pomoc Boga (Wieczorek, 105, [106]), szukając wzoru w Jezusie (Wieczorek, [80]), Maryi (Wieczorek, 59, [80], [104]) i świętych (Wieczorek, [80]).

Teodor, wraz z pragnieniem złączenia się z Jezusem przez profesję zakonną, czuł się także zobowiązany do wiernego zachowywania reguł zgromadzenia. Stąd też w *Notesie...* znaleźć można wpisy następującej treści: „[...] nie będę zatem miał moich św. reguł w pogardzie lub sobie je kiedykolwiek lekceważył i niedbale je zachowywał. Owszem będę się starał jak najusilniej[,] by dokładnie i ściśle wykonać to wszystko, co w nich jest zawarte, choćby najdrobniejsze i niewiele – na pozór znaczące – rzeczy” (Wieczorek, [82]) oraz „Będę pilnie zachowywał reguły i śluby we wszystkim [...]” (Wieczorek, 105, [46]).

Zapiski *Notesu...* rzucają również światło na formy pobożności, praktykowane przez Teodora na poszczególnych etapach formacji. Na drodze ku świętości, tak bardzo przez Niego upragnionej, w sposób rozumny i zaangażowany – jako nowicjusz, a potem kleryk i kapłan – wykorzystywał dostępne środki. Pierwszym z nich była modlitwa, rozumiana przez Teodora jako rozmowa z Bogiem (Wieczorek, [76], 81). Wśród form modlitwy – ustnej, myślniej i liturgicznej, wspólnotowej oraz indywidualnej – wymienionych w *Notesie...* są: rozmyślanie (Wieczorek, 34, 35, 99, 103, 109), officium - Liturgia Godzin (Wieczorek, 109), różaniec (Wieczorek, 49, 91, 93), akty strzeliste (Wieczorek, 45, 49, [102]) oraz nawiedzenie Najświętszego Sakramentu (Wieczorek, 93, 103, [121]). Teodor wkładał wiele wysiłku w naukę modlitwy, w walkę z pojawiającymi się podczas niej trudnościami – szczególnie roztargnieniami (Wieczorek, 81, 83), wykorzystując w tym celu otrzymane rady od innych (Wieczorek, 81). Autor *Notesu...* potrafił sięgać po gotowe formuły modlitewne, znane z domu rodzinnego oraz poznane podczas poszczególnych etapów formacji (Wieczorek, 19-20, 20-21, [84], 85, 89-[90]). Z biegiem lat wydało to pozytywne skutki w postaci wzrostu pragnienia modlitwy: „[...] będę człowiekiem modlitwy” (Wieczorek, 107) oraz podjęcia wysiłku łączenia modlitwy z życiem codziennym (Wieczorek, [50]).

Centralne miejsce w praktykach pobożności zajmuje Eucharystia, którą Teodor uczył się jak najlepiej przeżywać (Wieczorek, 93). Już w nowicjacie otrzymywał cenne wskazówki, które miały pobudzić go do gorliwego i pełnego uczestniczenia w Oferze Chrystusa i stać się środkiem rozwoju autentycznej pobożności (Wieczorek, [41]).

Do środków, które kształtowały Teodora i często powracają w *Notesie...*, należały nabożeństwa: do Serca Pana Jezusa oraz Maryi. W Boskim Sercu Zbawiciela Autor rękopisu szukał pomocy (Wieczorek, 99), widział źródło wszelkich łask (Wieczorek, [102]), uczył się postawy miłości (Wieczorek, [102]), stąd pragnął zapalić siebie i innych gorliwością do tego nabożeństwa (Wieczorek, [72]-73, 83). Natomiast w Maryi

– „Najświętszej Pannie” (Wieczorek, 22) i „Niepokalanej” (Wieczorek, 93) – widział swoją Matkę (Wieczorek, 49, 59, [80], 91, [104]) i Wspomożycielkę (Wieczorek, [68], [80], [102], [106]). Od czasu nowicjatu dla Teodora Maryja, która – jak sam wyznał – przyprowadziła go do zgromadzenia (Wieczorek, 59, [80]-81), stała się „Patronką” (Wieczorek, [80], 33). Do Niej często się modlił (Wieczorek, 81, [106]), w Niej szukał pomocy (Wieczorek, [80]), wierzył w Jej skuteczne orędownictwo (Wieczorek, 59, [60]), czcił Ją (Wieczorek, 33), dążył do spełniania Jej woli objawionej w natchnieniach wewnętrznych (Wieczorek, 34) oraz starał się wśród innych krzewić do Niej szczerze i serdecznie nabożeństwo (Wieczorek, 43, [44], [50], 59, [68]). Wyrazem czci Teodora dla Maryi były także: szczególne modlitwy⁶, forma duchowego zobowiązania, którą Autor *Notesu...* ujął nazwą „kontrakt”⁷, częste rozmowy o Maryi (Wieczorek, 49, 59, [68]) czy też przyjęte – przy pierwszych ślubach – imię zakonne: Maria (Wieczorek, [80]; ASC, *Emissione*).

W pracy nad sobą, Teodor był daleki od idealizowania własnej osoby. Jako nowicjusz dał jasny wyraz niezadowolenia z siebie, pisząc w *Notesie...*: „Jeszcze brak mi niektórych cnót, abym był zupełnie szczęśliwym i zadowolonym sam z siebie” (Wieczorek, [76]). W innym miejscu zauważa także: „[...] jestem bardzo słaby i niedoskonały [...]” (Wieczorek, [80]). Z okresu studiów filozoficznych pochodzi inny wpis, który ujawnia jeden z powodów utrudniających postęp duchowy Teodora: „lenistwo w służbie Bożej” (Wieczorek, [104]). W tym samym okresie formułuje zapis, dzięki któremu widać realizm samooceny połączony z głębokimi pragnieniami duchowymi: „[...] będę starał się coraz więcej postępować na drodze świętości, jeszcze mi tyle brakuje” (Wieczorek, [104]). Stąd Autor *Notesu...* podejmuje pracę nad sobą w oparciu o środki ascezy, które mają wyeliminować wszelkie wady.

Dokładna analiza praktyk ascetycznych zawartych w *Notesie...* pozwala wyodrębnić dwie ich grupy, które się uzupełniają – formy ascezy pozytywnej i negatywnej (Świda 1975, 51-87; Niparko 1973, 991). Do pierwszej z nich zaliczają się: kształtowanie cnót – cierpliwości, łagodności, pokory, miłości (Wieczorek, 22, 35, 43, [50], [84], 91, 99, 103), dawanie dobrego przykładu (Wieczorek, 105), sumienne wykorzystanie czasu (Wieczorek, 45, 59, [94]), wierność w małych rzeczach (Wieczorek, 34, [50]), dokładne wykonywanie prac i obowiązków, a także chętnie spełnianie poleceń przełożonych (Wieczorek, 22, 26, 59, 99, [100], [102], [104], [106]), wykorzystanie okazji do czynienia dobra (Wieczorek, 59), dostrzeganie zalet bliźnich (Wieczorek, 73) i cierpliwe znoszenie wad innych, niesprawiedliwych sądów, urazów oraz krzywd (Wieczorek, 22). Do praktyk będących wyrazem ascezy negatywnej należą: walka z pokusami, unikanie świata, podszeptów szatana i okazji do grzechów (Wieczorek, 33, 105, 109), podejmowanie dobrowolnych umartwień (Wieczorek, 81), stosowanie pokut w przypadku uchybień (Wieczorek, [100], 103, [106], [108]), szukanie okazji do upokorzeń i uniżenia (Wieczorek, 24, [50]).

⁶Do modlitw tych zaliczały się teksty wpisane do *Notesu...*, ale i tradycyjne modlitwy maryjne, np. *Salve Regina* (Wieczorek, 19-21, 24, [84]).

⁷Jego istotą było ofiarowywanie Bogu wszelkich czynności przez ręce Maryi (Wieczorek, [50]).

Do praktyk pobożnych Teodora zaliczały się także ćwiczenia duchowe, które orientują wolę człowieka. Należała do nich rewizja życia, czyli rozeznanie stanu duszy i postaw ludzkich w oparciu o rachunek sumienia. W *Notesie...* przybiera ona formę rachunków sumienia ogólnych i szczegółowych (Wieczorek, 35, 43, [76], 93, [100], 103, 104, [106], [108], 109). Drugim ćwiczeniem orientującym wolę Teodora były odbywane okresowo ćwiczenia dobrej śmierci oraz rekolekcje.

Analiza treści *Notesu...* pozwala dostrzec jeszcze drugorzędne środki, których celem jest ukierunkowanie ludzkiego intelektu na Boga i osiągnięcie z Nim komunii. Teodor starał się o praktykę czytania duchowego (Wieczorek, 109) oraz stałej pamięci o obecności Boga (Wieczorek, 81), a przy modlitwie w kaplicy o obecności Jezusa w Najświętszym Sakramencie (Wieczorek, 83).

Zapiski Teodora Wieczorka wskazują na jego stałość oraz zdecydowanie w pracy duchowej, korygowaniu wad charakterologicznych i niwelowaniu braków intelektualnych. Widoczne jest to w określeniach pojawiających się w postanowieniach, które podejmował jako nowicjusz, kleryk i kapłan. Stwierdzenia typu: „zawsze” (Wieczorek, 83), „często” (Wieczorek, [82], 83), „nigdy” (Wieczorek, 22, 24, 81, [82], 99, 103, [104]), „każdego dnia” (Wieczorek, 24), „w niczem” (Wieczorek, [120]), „usilnie i gorliwie” (Wieczorek, [44], 50), „wiernie i sumiennie” (Wieczorek, 26), „ściśle” (Wieczorek, [106], [120]), „dokładnie i ściśle” (Wieczorek, 81, [82]), „muszę” (Wieczorek, [II, III], 22, 26, 35, 37), „będę” (Wieczorek, 24, 26, 33, 34, [50], 81) ukazują silną wolę autoformacji i determinację Teodora. Zapewne Autorowi tych postanowień nie chodziło jedynie o to, by się pozbyć – raz na zawsze – dostrzeganych ludzkich lub duchowych braków i w ten sposób poddać się pokusie łatwiejszego, bo pozbawionego wysiłku i walki, życia⁸. Już od nowicjatu w Teodorze było obecne pragnienie przyjmowania trudnych doświadczeń, upokorzeń, cierpienia oraz postawy uniżenia (Wieczorek, 24, [50], [82], [84], [94]), a nawet męczeńskiej śmierci (Wieczorek, 24, [82]), które w sobie pielęgnował. Dla Autora *Notesu...* krzyż Chrystusa był źródłem zbawienia (Wieczorek, [84]).

Liczba praktyk pobożnych zawartych w postanowieniach Teodora Wieczorka może sugerować, że jego doświadczenie duchowe ograniczało się jedynie do ich wypełniania. *Notes...* zawiera jednak zapisy świadczące o autentycznym życiu łaski, którego wyrazami były: w odniesieniu do Boga – heroiczna miłość, postawa zawierzenia w każdej sytuacji życiowej i czynienia wszystkiego jedynie dla Niego (Wieczorek, 43, 81, [84]); w odniesieniu do Jezusa – złączenie się z Nim przez śluby zakonne (Wieczorek, [80]), tajemnicę krzyża (Wieczorek, 83, [84]) i przyjętego dobrowolnie cierpienia (Wieczorek, [82]), a także umiłowanie serca Zbawiciela (Wieczorek, [72]-73, 83); w odniesieniu do Ducha Świętego – wiara w otrzymanie Jego darów (Wieczorek, [60]); w relacji z Maryją – zawierzenie Matce i Wspomożycielce (Wieczorek, 59) oraz w odniesieniu do bliźnich – czynna miłość (Wieczorek, 59) i troska o ich zbawienie (Wieczorek, [44], [82]).

⁸ Na takie niebezpieczeństwo wskazują niektórzy współcześni znawcy życia duchowego (Augustyn 1993, 23-24).

2. ZNACZENIE *NOTESU*...

Zapiski nowicjusza, kleryka i księdza Teodora Wieczorka, które zawiera *Notes...*, mają wartość historyczną. Są materialnym świadectwem życia i działalności polskiego salezjanina, kapłana i misjonarza. Dla ich badaczy *Notes...* – choć w niewielkim stopniu – ukazuje różne aspekty osoby Autora: fakty biograficzne, charakter, praktykowaną duchowość. Stąd też notatki pełnią rolę uzupełniającą do studium osoby ks. Wieczorka.

Wpisy w *Notesie...* są także czytelnym śladem ówczesnej formacji zakonnej oraz kapłańskiej i tradycji salezjańskiej, w którą – od czasów ks. Bosko – wpisane są takie elementy charakterystyczne jak: nazewnictwo – magister, dyrektor, inspektor, przechadzka, rekreacja, asystencja, studium, refektarz czy też wspomniane praktyki zakonne – ćwiczenie dobrej śmierci, rekolekcje, rozmyślanie, nekrolog, sprawozdanie (Wieczorek, 23, 35, 37, [41], [46], 47, 48, 49, 59, 61, 73, [76], [78], [82], [94], 99, 101, 103, [120]-[121]). Umieszczony w *Notesie...* plan zajęć w nowicjacie ukazuje różnorodność wykładanych tam przedmiotów: pedagogia, język polski, język łaciński, grecki i włoski, dogmatyka, ceremonie, historia Kościoła, śpiew gregoriański, a także codzienne i świąteczne życie wspólnoty ówczesnego nowicjatu w Radnej (Wieczorek, [120]-[121]). Rękopis Teodora Wieczorka jest także dowodem wysokiego poziomu wiedzy o życiu duchowym współbraci, którzy towarzyszyli mu od nowicjatu, podczas miesięcznych ćwiczeń dobrej śmierci i rekolekcji. Uważna analiza tekstów wskazuje na stałą asymilację przez Autora elementów duchowości salezjańskiej, której istotne elementy objawiają zapisy *Notesu...* Są nimi: kult eucharystyczny (Wieczorek, 22, 33-34, [41], [42], [48], 49, 83, 93, 103, [120]-[121]), kult Serca Pana Jezusa (Wieczorek, [48], 49, [72]-73, 81, 83, 95-99, [102]), cześć i miłość do Maryi (Wieczorek, [59], [42], 43, [48], 49, [50], 59, [60], [68], [80]-81, 91, [102]), troska o gorliwość w zdobywaniu dusz (Wieczorek, [82], [94], 109), cześć dla założyciela – św. Jana Bosko i patrona zgromadzenia – św. Franciszka Salezego (Wieczorek, [94], [106]), pielęgnowanie ducha misyjnego (Wieczorek, [50], [86]-90)⁹.

Niekwestionowaną wartością *Notesu...* jest ukazanie czytelnikowi własnego doświadczenia duchowego Teodora Wieczorka i jego wysiłku w drodze ku świętości, której pragnął. Warto zauważyć, że styl świętości, jakim żył Autor *Notesu...*, jest prosty. To świętość dostępna dla każdego, realizowana w codzienności i urzeczywistniana wśród zmagania, prób oraz egzystencjalnych trosk. Teodor Wieczorek dążył do świętości w oparciu nie o środki wyszukane, ale tradycyjne i znane w historii teologii duchowości oraz zgromadzenia salezjańskiego. Należały do nich: modlitwa, liturgia, lektura duchowa, asceza, praktyki pobożności maryjnej i uczynki miłości bliźniego.

⁹ Wymienione elementy można dostrzec w różnych opracowaniach na temat duchowości ks. Bosko i duchowości salezjańskiej (Isoardi 1974, 99-111, 113-119; Stella 1981², 147-175, 326-333; Van Luyn 1987; Desramaut 1990, 77-79, 103-110; Desramaut 2000, 136-140, 144-145, 214-221, 239-241; 399-403; Schepens 2007, 171-273; Soell 2007, 277-323).

Przykład misjonarza z Chin, prowadzącego przez okres piętnastu lat swój *Notes...*, może pełnić rolę edukacyjną, zwłaszcza w wychowaniu seminarzystów oraz osób konsekrowanych. Notatki Teodora Wieczorka uczą odpowiedzialności za własną relację z Bogiem, zaangażowania w proponowane w czasie formacji ćwiczenia duchowe (notowanie myśli rekolekcyjnych lub z dnia skupienia, przygotowywanie się do spowiedzi św. przez solidny rachunek sumienia) i okresowego weryfikowania pracy nad własnym charakterem, rozwijaniem uzdolnień intelektu, wyrabianiem chrześcijańskich cnót i apostolskiej gorliwości.

PODSUMOWANIE

Wieloaspektowe studium *Notesu...* ks. Teodora Wieczorka, podjęte w trzyczęściowym artykule, ukazało w zarysie życie pierwszego salezjanina z Polski – misjonarza Chin, badany tekst, jego zawartość treściową oraz elementy doświadczenia duchowego Autora. Dokonana analiza rękopisu pozwala sformułować kilka następujących wniosków:

- *Notes...* – choć nie obejmuje całego życia Autora i nie ukazuje całokształtu jego osoby, to jest jednak obiektem interesującym, zarówno dla historyków zgromadzenia salezjańskiego, jak i teologów duchowości, zwłaszcza zajmujących się literaturą mistograficzną¹⁰ oraz polską mistyką przeżyciową, która wciąż jest mało znana (Urbański 1997, 11);

- rękopis Teodora Wieczorka wpisuje się w długą i bogatą tradycję literacką polskiej duchowości XX stulecia¹¹. *Notes...* jest przykładem kompilacji różnych form wyrazu: praktyk pobożnych, modlitw, notatek z rekolekcji i ćwiczeń dobrej śmierci, myśli, tekstu jurydycznego, informacji biograficznych oraz postanowień i rachunków sumienia. Dwa ostatnie gatunki bezsprzecznie w zapiskach dominują. Chociaż rękopis nie zawiera opisu nadzwyczajnych zjawisk mistycznych, a na tle innych dzienników duszy i pamiętników duchowych jest objętościowo skromniejszy i treściowo uboższy, to stanowi ciekawy przykład dokumentowania osobistego doświadczenia duchowego oraz treści teologiczno-ascetycznych, które, przekazywane na poszczególnych etapach życia salezjańskiego, służyły Autorowi *Notesu...* w poznawaniu oraz wcielaniu w życie ideału chrześcijańskiej i zakonnej świętości;

- podjęte studium rękopisu Teodora Wieczorka nie jest analizą kompletną. Autor artykułów ma świadomość konieczności kontynuowania badań nad *Notesem...* w celu: wskazania wszystkich możliwych do odnalezienia źródeł, z których zostały zaczerpnięte rachunki sumienia, modlitwy oraz myśli teologiczno-ascetyczne; porównania treści *Notesu...* z listami ks. Wieczorka i ewentualnymi archi-

¹⁰ Pisma mistograficzne zawierają elementy opisu osobistego doświadczenia relacji z Bogiem i przyjmują formę autobiografii duchowych, dzienników duszy, wyznań, świadectw, korespondencji i relacji (Chmielewski 2008, 1275-1277).

¹¹ Warto – w ramach egzemplifikacji – podać niektóre wydane dzienniki, notatniki i zapiski duchowe Polaków: Salawa 1983, 285-337; Kowalska 1983; Koźmiński 1991; Kałwa 2000; Frelichowski 2003²; Czacka 2006; Ciesielski 2007; Bojanowski 2009; Sopoćko 2010; Tułasiewicz 2013; Wojtyła 2014.

waliami dawnego domu nowicjackiego w Radnej¹², jak i określenia profilu psychologicznego w oparciu o specjalistyczne analizy grafologiczne pisma¹³.

BIBLIOGRAFIA:

- Archivio Salesiano Centrale (ASC). *Emissione della professione religiosa perpetua*. Foglizzo, 27 giugno 1920. Teczka personalna T. Wieczorka, sygn. C 48711682.
- Archiwum Salezjańskie Inspektorii Krakowskiej (ASIK). T. personalna ks. Teodora Wieczorka, dok. b. sygn.
- Augustyn, Józef. 1993. *Życie i Eucharystia*. Kraków: Wydawnictwo M.
- Bojanowski, Edmund. 2009. *Dziennik*, t. I-IV. Wrocław-Katowice: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny.
- Bosco, Giovanni. 1859. Vita del giovanetto Savio Domenico allievo dell'Oratorio di S. Francesco di Sales. W: *Vite di giovani. Le biografie di Domenico Savio, Michele Magone e Francesco Besucco*, a cura di Aldo Giraud. 2012. 37-109. Roma: Libreria Ateneo Salesiana.
- Chmielewski, Marek. 2008. Mistologia. W: *Encyklopedia katolicka*, t. 12, red. Stanisław Wilk et al., 1275-1277. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Ciesielski, Jerzy. 2007. *Notatnik*. Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM.
- Czacka, Elżbieta R. 2006. *Pisma*, t. 1. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Desramaut, Francis. 1990. *Ksiądz Bosko i życie duchowe*, tłum. Tadeusz Jania. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie.
- Desramaut, Francis. 2000. *Sto haseł z duchowości salezjańskiej*, mps, tłum. Tadeusz Jania. Kraków: Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego.
- Frelichowski, Stefan Wincenty. 2003². *Pamiętnik*. Toruń: Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Isoardi, Gian C. 1974. *L'azione catechetica di san Giovanni Bosco nella pastorale giovanile*. Leumann (Torino): Elle Di Ci.
- Kałwa, Piotr. 2000. *Notatnik duchowy*. Lublin: Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia.
- Próba określenia przymiotów natury ks. Bosco w świetle grafologii, opr. Zenon Klawikowski. 1994. *Zeszyty Duchowości Salezjańskiej*, 2: 69-73.
- Klawikowski, Zenon. 2010. Sylwetka duchowa ks. Michała Rua. W: *Dynamiczna wierność. Błogosławiony ks. Michał Rua, pierwszy następca ks. Bosko, Przełożony Generalny Towarzystwa św. Franciszka Salezego (1888-1910), inicjator dzieła salezjańskiego na Ziemiach Polskich*, red. Jarosław Wąsowicz, 13-37. Piła: Inspektoria św. Wojciecha.
- Kowalska, Faustyna. 1983. *Dzienniczek*, opr. Jerzy Mrówczyński. Kraków: Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia.

¹² Istnieją kroniki domu salezjańskiego w Radnej pisane w języku włoskim i polskim. (Rozmowa autora artykułu z salezjaninem ze Słowenii – ks. B. Kolarem, Rzym 22.11.2014).

¹³ Istnieją ciekawe próby badań pisma świętych (Moretti 1975²; Klawikowski 1994, 69-73).

- Koźmiński, Honorat. 1991. *Notatnik duchowy*. Warszawa: Kuria Metropolitalna Warszawska.
- Moretti, Girolamo. 1975². *I santi dalla loro scrittura. Esami grafologici*. Roma: Edizioni Paoline.
- Niparko, Romuald. 1973. Asceza. W Kościele katolickim. W: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. Feliks Gryglewicz et al., 991. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Salawa, Aniela, 1983. Dziennik. W: Albert Wojtczak. *Aniela Salawa*. 285-337. Warszawa: Wydawnictwo Ośrodka Dokumentacji i Studiów Społecznych.
- Schepens, Jacques. 2007. Sakramenty pokuty i Eucharystii w praktyce wychowawczo-duszpasterskiej Księdza Bosko. W: Towarzystwo Świętego Franciszka Salezego Inspektoriatu Polska pw. św. Jacka. *Duchowość salezjańska w zarysie*, tłum. Jacek Jurczyński, 171-273. Kraków: Wydawnictwo Poligrafia Towarzystwa Salezjańskiego.
- Soell, Georg. 2007. Matka Boża – Wspomożycielka Wiernych. W: Towarzystwo Świętego Franciszka Salezego Inspektoriatu Polska pw. św. Jacka. *Duchowość salezjańska w zarysie*, tłum. Jacek Jurczyński, 277-323. Kraków: Wydawnictwo Poligrafia Towarzystwa Salezjańskiego.
- Sopoćko, Michał. 2010. *Dziennik*. Białystok: Wydawnictwo św. Jerzego.
- Stella, Pietro. 1981². *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica*, t. 2: *Mentalità religiosa e spiritualità*. Roma: Libreria Ateneo Salesiano.
- Szlufik, Piotr. 2015. Notes... ks. Teodora Wiczorka SDB (1888-1957) – (cz. I). Autor i tekst, *Seminare. Poszukiwania naukowe*, 36(1): 213-226.
- Szlufik, Piotr. 2016. Notes... ks. Teodora Wiczorka SDB (1888-1957) – (cz. II). Treść, *Seminare. Poszukiwania naukowe*, 37(1): 151-166.
- Świda, Andrzej. 1975. Aktualność niektórych rozwiązań ascezy św. Jana Bosko. *Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne*, 1: 51-87.
- Tulasiewicz, Natalia. 2013. *Przeciw barbarzyństwu. Listy, dzienniki, wspomnienia*. Poznań: Wydawnictwo Flos Carmeli.
- Urbański, Stanisław. 1997. *Życie mistyczne błogosławionej Faustyny Kowalskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej.
- Van Luyn, Adriaan. 1987. *Maria nel carisma salesiano*. Roma: Libreria Ateneo Salesiano.
- Vecchi, Juan Edmundo. 1999. *Duchowość salezjańska. Pogłębienie głównych tematów*, tłum. Mieczysław Brzezinka. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie.
- Wieczorek, Teodor. *Notes do zapisywania: postanowień, pobożnych praktyk, szczególnych modlitewek, uczuć serca, rachunku sumienia it.p.*, Archiwum Salezjańskiej Inspektorii Krakowskiej,teczka personalna ks. Teodora Wiczorka, rps, dok. b. sygn.
- Wojtyła, Karol – Jan Paweł II. 2014. *Jestem bardzo w rękach Bożych. Notatki osobiste 1962-2003*. Kraków: Wydawnictwo Znak.